

ПЕРСПЕКТИВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ

Розглянуто перспективи віртуальної форми навчання, а також тенденції, що впливають на розвиток сучасної освіти.

Сьогодні навчання доцільно розглядати як безперервний і динамічний процес. Сучасна соціально-економічна ситуація в країні й у системі освіти така, що традиційні форми одержання навчання й моделі навчання не можуть задовольнити всіх потреб в освітніх послугах, сконцентрованих, як правило, у великих містах. Але, як відомо, ніхто не може бути позбавлений змоги вчитися через бідність, географічну або тимчасову ізоляцію, соціальну незахищеність і неможливість відвідувати освітні установи через фізичні недоліки або зайнятість виробничими й особистими справами. Вихід – у пошуку нових форм навчання. Ми вважаємо, що цьому сприяє ряд причин.

Перша причина пов'язана з освітніми потребами в сучасному постіндустріальному суспільстві. У зв'язку із цим назріває необхідність у нових формах навчання, що відповідатимуть конкретним умовам, запитам і індивідуальним особливостям тих, хто навчатиметься.

Друга причина має відношення до тенденцій розвитку інформаційних технологій, що відкривають нові можливості застосування інтелектуальних, автоматизованих систем. Глобальна мережа Internet надає необмежений доступ до інформаційних серверів, дозволяючи територіально віддаленим користувачам розмовляти в реальному часі.

Третя причина визначається тим, що в деяких областях прикладних дисциплін близько 80% всіх накопичених людством знань отримано за останні піввіку, тому прискорення інформаційного обміну і знайомство з новітніми концепціями й досягненнями наукової думки безпосередньо залежить від динаміки розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій і стає для різних категорій професій життєво необхідною потребою.

Четверта причина зумовлена тим, що портрет типового студента змінюється. Все частіше студентами приватних і державних вузів, наприклад, у США і Європі, стають особи старше 25 років. Більша їхня частина прагне поєднати традиційну й альтернативну форму навчання.

При цьому категорії осіб, які мають потребу в освітніх послугах, але не мають можливості одержати їх традиційним способом у рамках сформованої освітньої системи, систематизовані в роботі А.А. Андрєєва. [1]: молодь, яка не спроможна одержати навчальні послуги в традиційній системі освіти через обмежену пропускну здатність цієї системи, необхідність поєднання навчання з роботою, географічну віддаленість від вузівських центрів; офіцери, що звільняються зі Збройних Сил і члени їхніх родин; особи, що проходять термінову службу в рядах Збройних Сил; фахівці конверсійних підприємств ВПК, що вивільняються; звільнені або скорочені цивільні працівники; особи різного віку, що проживають у віддалених регіонах країни; фахівці, які вже мають вищу освіту й бажаючи придбати нові знання або одержати другу вищу освіту; учні, що готуються до вступу у вуз; студенти, що прагнуть одержати другу паралельну освіту; громадяни, специфіка роботи яких не дозволяє вчитися в ритмі діючих освітніх технологій; інваліди, що мають медичні обмеження для одержання вищої освіти в стаціонарних умовах; керівники регіональних органів влади; менеджери різного рівня, що працюють на підприємствах різних форм власності; викладачі різних освітніх установ та ін. категорії населення.

Однієї з таких альтернатив навчання поряд з уже добре відомими нам очної, заочної, після дипломної (факультети перепідготовки фахівців) та іншими формами навчання є *дистанційне навчання*. (ДН). Будучи наслідком об'єктивного процесу інформатизації, ДН має всі шанси ввійти в ХХ століття як найбільш перспективна, інтегральна форма навчання. У пропаганду, історію питання, організацію наукових досліджень і впровадження в педагогічну практику ідей ДН внесли вклад А.А. Андрєєв, М.Ю. Бухаркіна, Я.А. Ваграменко, В.В. Вержбіцкий, К.І. Верішко, С.Г. Григор'єв, А.М. Гусєв, М.А. Гейн, Ю.Н. Дьомін, Е.І. Дмитрієва, В.Г. Домрачев, А.А. Золотарьов, В.А. Каймін, В.П. Кашіцин, В.Г. Кінєлев, Д.Е. Колосов, М.Г. Краюшенко, А.О. Кривошеєв, Д.В. Куракін, В.М. Лазарєв, М.М. Леонова, В.П. Меркулов, В.С. Мєськов, М.В. Моїсєєва, В.П. Невежін, М.І. Нежуріна, С.А. Нестеренко, А.Г. Піліпонський, Е.С. Полат, В.І. Солдаткін та ін.

Мета нашої статті – окреслити обрій перспектив дистанційного навчання й розкрити його потенційні можливості.

За формою віртуальне навчання, маючи власний зміст, має багато загального із заочним. Ученими представлено ряд істотних відмінностей дистанційного навчання від заочного:

1. Заочне навчання є потоковим: загальний для всіх навчальний план, загальні строки здачі контрольних і курсових робіт, сесія взимку та влітку в певний термін і передбачає, в остаточному підсумку, вчений ступінь бакалавра, фахівця або магістра [1].

2. Дистанційне навчання — це навчання за індивідуальним планом, тобто кожний студент ДН прикріплюється до викладача, завдання якого – курирувати навчання, консультувати, перевіряти контрольні роботи і тести, допомагати готуватися до іспитів, за допомогою спілкування телефоном або через Інтернет [1; 2].

3. Комплект навчальних матеріалів ДН для самостійної роботи представлений, як правило, на електронних носіях: CD, аудіо й відео носіях [1; 3; 4].

4. Важливою відмінністю дистанційного навчання від заочного є той факт, що студент сам вибирає послідовність вивчення предметів, темп роботи. Тривалість курсу залежить від ступеня засвоєння матеріалу і форми спілкування з викладачем (*синхронне* та *асинхронне* ДН) [5].
5. Навчання здійснюється на базі спеціально створених центрів ДН [1].
6. В основі процесу навчання при ДН лежать *електронні (мультимедійні) підручники* [1; 4].
7. Заняття, практичні роботи, включаючи експерименти і розрахунки, виконуються за допомогою електронних форм навчання. У процесі становлення ДН можуть з'явитися нові форми. Прикладом таких нових форм можуть служити об'єктно-орієнтовані або проектно-інформаційні моделі [3; 6]. У числі організаційних форм навчання в цих моделях будуть використовуватися комп'ютерні конференції, телеконференції, інформаційні сеанси, телеконсультації, проектні роботи й ін.
8. При ДН поширена практика диференціації навчальних курсів залежно від орієнтації на кінцевий результат [7].

Резюмуючи сказане, пояснимо ряд наведених вище термінів.

При *синхронній* моделі [5] студенти і викладачі спілкуються в реальному часі через віртуальні Інтернет-аудиторії, використовуючи сполучення різних методів передачі інформації. При *асинхронному* [5] підході студент сам визначає темп навчання. Зокрема, він має вибір між різними носіями інформації, може виконувати завдання відповідно до аудиторної програми або плану, а потім передавати готову роботу викладачеві для оцінки.

Мультимедійний підручник [1; 4] є комп'ютерною навчальною програмою, що при своєму використанні працює в програмно-інформаційному просторі, який виконує необхідні функції інтерфейсу, телекомунікаційного зв'язку "студент – лабораторія", "студент – викладач" і "студент – студент", доступу до індивідуального робочого зошита, що містить графік навчальних занять, результати виконання навчальних завдань та інші замітки користувача, пов'язані з вивченням курсу.

При цьому до явних плюсів віртуальної системи навчання можна віднести: можливість установлювати власний темп навчання, виходячи з особистих міркувань або вродженого темпераменту; максимальне використання навчальних ресурсів; наочність; самоконтроль процесу навчання також є реально можливим [2].

Якщо говорити про мінуси, на наш погляд, перший мінус – це фінансові витрати на покупку устаткування і розробку курсів для центрів ДН. Поки система не запрацювала на повну потужність, витрати повинні бути значними. Другий важливий мінус – проблема пошуку фахівців, тому що цей ринок поки тільки формується. Третій мінус – потрібна певна зрілість того відділу навчання, що буде джерелом знань.

Проблеми починаються також із основного – ідентифікації студента. Хто сидить за персональним комп'ютером і здає іспит – сам студент або його приятель-відмінник, – перевірити поки неможливо. Тому дистанційні програми варто чергувати частково з очною сесією, у ході якої студенти здають іспити на місці, тобто не віртуально. Крім того, для організації навчальних і екзаменаційних телеконференцій буває недостатньо пропускної здатності телефонних ліній різних країн. Нарешті, при заочно-віртуальному навчанні зникає безпосередній контакт між викладачем і студентом – основа навчального процесу, але який можна розглядати, на наш погляд, і як плюс стосовно осі "суб'єктивність – об'єктивність" оцінювання студента викладачем.

Роблячи підсумок, слід зазначити, що поширення віртуальних форм навчання означає природний етап еволюції системи освіти від класичного університету до віртуального, тобто від дошки із крейдою до комп'ютерних навчальних програм, від звичайної бібліотеки до електронної, від нечисленних навчальних груп до віртуальних аудиторій будь-якого масштабу й т.д. Процеси, що відбуваються в сфері освіти, не мають антагоністичного характеру, і тому віртуальні й традиційні форми навчання не слід сприймати як взаємовиключні. Сучасна освіта сьогодні – синтезом найрізноманітніших форм держання знань і новітніх технологій, оптимальне сполучення яких може визначити для себе тільки сам студент.

Безумовно, нові інформаційні технології суттєво міняють форми взаємодії студентів і викладачів, впливаючи й на зміст навчання. При цьому все-таки має місце не руйнування добрих старих традицій у сфері освіти, а скоріше народження нової парадигми і нової якості вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение. – М.: МЭСИ, 1997. – 147 с.
2. Steve Ryan, Bernard Scott, Howard Freeman, Daxa Patel. The Virtual University. – London: Kogan Page, 2000. – 203 с.
3. Агаев В.Т. Методические рекомендации по подготовке материалов для учебных аудио-видеосредств. – М.: МИЭП, 1996. – 8 с.
4. Бухаркина М.Ю. Мультимедийный учебник: что это? // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 4. – С. 29-33
5. Дмитриева Е.И. О перспективах и возможностях дистанционного обучения иностранным языкам с использованием компьютерных телекоммуникационных сетей // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 2. – С. 11-15.
6. Amadco A. Distance education without high costs // Learning and leading with technology. – 1995. – Vol. 22. – № 8. – P. 12-13.
7. Полат Е.С. Некоторые концептуальные положения организации дистанционного обучения иностранному языку на базе компьютерных телекоммуникаций // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 5. – С. 6-11.

Морин С.В. Перспективы дистанционного обучения студентов-заочников.

Рассмотрены перспективы виртуальной формы обучения, а также тенденции, влияющие на ход развития современного образования.

Morin S.V. Perspectives of Distance Learning for the Correspondence Form of Studies

The perspectives of virtual form of learning are studied as well as modern trends of education.